

GARDZIĆ (603) *vb impf*

a jasne (w 10 r. błędne znakowanie); w imp wahania.

inf gardzić (111). ◇ *praes* 1 sg gardzę (22) [w tym: -e (2)]. ◇ 2 sg gardzisz (23) [w tym: *ArtKanc* M gardziż może imp]. ◇ 3 sg gardzi (142). ◇ 1 pl gardzimy (6) *OrzQuin*, *SarnUzn*, *RejPos*, *WujJudConf*, *LatHar*, *WysKaz*, gardzim (3), gardzi(e)my (1), gardzi(e)m (1); -im *SkarKaz* (2); -im : -(e)my : -(e)m *SkarŻyw* (1 : 1 : 1). ◇ 2 pl gardzicie (6). ◇ 3 pl gardzą (66). ◇ *praet* 1 sg m -m gardził (1). ◇ 2 sg m gardziłeś, -eś gardził (3). *f* gardziłaś, -ś gardziła (3). ◇ 3 sg m gardził (28). *f* gardziła (9). ◇ 2 pl m pers gardziliście (1). ◇ 3 pl m pers gardzili (25). *subst* gardziły (1). ◇ *fut* 2 sg m będziesz gardził (1), gardzić będziesz (1) *KochPs* (1 : 1). ◇ 3 sg m będzie gardzić (1) *FalZioł*, gardzić będzie (1) *RejPosRozpr*. ◇ 1 pl m pers gardzić będziemy (1). ◇ 3 pl m pers będą gardzić (3) *Leop*, *BielKron*, *RejPos*, gardzić będą (1) *NiemObr*. ◇ *imp* 2 sg gárdz (11), gárdz (6), gardzi (3) [cf *praes* 2 sg]; -dz *March*³, *KrowObr* (2), *BudBib* (2), *KochPieś*, *GosłCast*; -dź *BielKom*, *BielKron*, *PaprPan*, *SkarKaz*, *KlonFlis*; -i *BierEz*, *KochPs*, -dz : -dź : -i *SkarŻyw* (1 : — : 1), *GrabowSet* (3 : 1 : —); ~ gárdz, gárdz (16), gardz (1) *SkarŻyw*. ◇ 3 sg niech, niechaj gardzi (8). ◇ 1 pl gárdźmy (6); -a- (5), -a- (1) *MurzNT*. ◇ 2 pl gárdzcie (3). ◇ 3 pl niech, niechaj gardzą (2). ◇ *con* 1 sg m bym gardził (3), bych gardził (1); bym *LatHar*; bym : bych *KrowObr* (2 : 1). ◇ 2 sg m byś gardził (2). ◇ 3 sg m by gardził (16). *f* by gardziła (4), by gardzi(e)ła (1) *LibLeg*. ◇ 1 pl m pers bychmy gardzili (5) *RejPos*, *RejPosWiecz*³, *RejPosRozpr*, *BudBib*, *SkarŻyw*, byśmy gardzili (3) *ModrzBaz*, *NiemObr*, *LatHar*, bylesmy gardzili (1) *SkarJedn*. ◇ 2 pl m pers byście gardzili (3). ◇ 3 pl m pers by gardzili (15). ◇ *con praet* 3 pl m pers by byli gardzili (1). ◇ *impers praes* bywa gardzono (1). ◇ *con* by gardz(o)no (1). ◇ *part praes act* gardząc (46).

Sł stp, *Cn* notuje, *Linde XVI(XVIII) – XVIII w.*

Lekceważyć, mieć za nic, nisko cenić; nie dbać, odrzucać, nie chcieć; aspernari, contemnere, despicere, fastidire, repudiare, respuere *Mącz*, *Calep*, *Cn*; *despicari* *Mącz*, *Calep*; *oppedere alicui, spernere* *Mącz*, *Cn*; *despuere* *Calep*, *Cn*; *deridere, irridere, reiicere, superbas aures habere* *Mącz*; *abhorre, damnare, dedignari* *Calep*; *abicere, aestimare, coaspernari, despectare, despernere, fastum alicui facere, floccifacere, non assis a. unius assis a. nulli facere, despiciatui habere, pro nihilo ducere a. habere a. putare, nullo loco habere a. numerare, negligere, perdespuere* *Cn* [w zależności od kontekstów ma odcień dodatni lub ujemny] (603) : *BibRadz* 4.*Esdr* 9/9, II 12b marg; doctissimus quisquae contemnit, Ym kto vczęńszy tym bárziey gárdży. *Mącz* 343b; Repudio, quasi ob rem pudendam aliquam repello, Rozwodzę sie s żoną. Albo yą odpuŕzczam y zámietam od siebie/ Gárdżę *Mącz* 352d, 405d, 407b, 442d; *BudBib* 4.*Esdr* 9/9; *KochOdpr* B4; *SkarŻyw* 429; On twoim ŕługą chciał być/ á tyś nie gárdziła. *KochPam* 82; *Calep* 103b, 251a, 287a, 293b, 313a, 915a, 918a; A to/ zaż wyrzec mogę/ iákoś dobrotliwy/ Nie gárdząc/ gdym cię w wnętrność ŕwą/ wziąć był chętiwy. *GrabowSet* S4.

gardzić czego (1): *Sámá cnotá* [...] miárkowálaŕby złe żądze [...]: słaŕy á pochlebítwáby od ludzi gárdziła *ModrzBaz* 136v.

gardzić z czego (1): Aby teŕ s tych znákw ktorymi z woley Boŕzey ku pokućie bywamy wzywáni przelpiecznie niegárdził *LeovPrzep* E4v.

gardzić kogo, co (5): Patrz tu duŕŕo náboŕzná na ŕtworzyciela twé^go/ [...] iakotz iedzie pokornie/ aaby [!] nauczył ludzie ŕwietŕkie gardzitz chelpę. *OpecŻyw* 72; *SkarŻyw* 299; *StrykKron* 517; muŕzą

dofyc czynić przyrodzeniu f wemu/ duchowne dzieći Boże/ gárdzić/ y onych prześladować. *NiemObr* 12, 10.

gardzić czego (po przeczeniu) (4): Máłego dárú/ któryc dawa vbogi przyiaćiel/ nigdy niegardz. *March*³ V6v; *RejPos* 245; Ludzy Ryczerskich iednak nie gardzcie proszę y zasług ich nie tłumcie *ActReg* 114; *GostGosp* 1.

gardzić kim, czym (552): Báśniámi nigdy nie gárdzi/ Ezop nimi prawdę twierdzi: Bierz ráde od przypowieści *BierEz* H2; Miły byku nie bądź wołem/ Niechćiey gárdzić moim ftołem: Mamći bárána tłuftego *BierEz* K4; Nie trzebáciem niczym gárdzić/ Wfzytkoć fie może przygodzić *BierEz* P, A4, H, M3v, N3v, P2v; *OpecŻyw* 51; *ForCnR* C2v; *PatKaz I* 16; *PatKaz III* 135v, 137v; ktora myála tak ferce flachetne a tzyfte/ yż gardzýła wfzelkym obcowaniem męzkim *HistJóz* B3; *FalZioł* +2v; Spytał ieden Pitagorała chciaľliby bogatim być, odpowiedział, bogactwem gardzę *BielŻyw* 31; mnieyřzimi gardząc á wiefłze w nienawifci maiąc, takież z rownymi byľmy niemogli fie zgadzać. *BielŻyw* 121, 52, 73, 97, 99, 121, 141, 165; A przeto y podrugye t. m. napomyamy aby t. m. dobrodzyeyftwem bozym nyegardzyla chtoregoľz t. m. doftala wnrodzenyu, w cznotach *LibLeg* 8/133, 10/153, 153v; *WróbŻoľt* B7v, 10/6, 43/8, O6, 43/11 (8); *RejPs* 205; Znowo chrzczeńczy y zynemi kaczerzmi nietrzymam/ ktorzy/ fłowem bozym nie wftydliwie gardzą *SeklWyzn* c3, f3v; *SeklKat* H3, K2v, K3v, X3; *HistAl* E6v; *KromRozm I* F2v, I3v [2 r.], O2 [4 r.]; *MurzHist* T2; *MurzNT* 51, 58v; *KromRozm II* f4v [6 r.], g4 [2 r.], m2v, n3v, x [2 r.]; A Kryftulem gárdzi/ kto ápoftoľmi/ á tak y inflymi wrzędniki koľcyelnymi od bogá dánymi/ yákoś flyľfaľ/ gárdzi *KromRozm III* H2, C3 [4 r.], F3v, F4 [2 r.]; *MrowPieś* A4; A mátką fwoią nie gardź gdy fie iuż ftárzeie. *BielKom* C2v; *GliczKsiąż* N5v; *LubPs* F2v *marg*, dd5 *marg*; Ifz będąc takowym pánem/ niegárdził vbogimi/ flepymi/ gľuchymi/ niemymi/ opętanymi/ trędowátymi/ chromemi/ páľterzmi/ iáwnogrzelźniki *KrowObr* 49; Pod twoię obronę wćiekamy fie Święta Boża rodzicielko/ nářzými modlitwámi niegardz w potrzebách *KrowObr* 160v, A2v, B2v, 15v, 62v, 63 (22); *RejWiz* 168v; *Leop Gen* 16/4, *Iudic* 9/38, *Iob* 39/7, *Prov* 14/21, *Sap* 4/18, *Ier* 3/20, *Matth* 18/10; *OrzList* e4v, f2v; Otoźci iá Bog fkaráľ/ iż ludźmi gárdziľá. *RejFig* Bb5v, Ccv; *RejZwierz* 120v; *BibRadz* *2v, *Mal* 1 *arg*, 4. *Esdr* 3/8, *Eccli* 22/27[29], 26/30 (9); *OrzRozm* D4v; [*Gigantowie*] Bogiem gárdzili/ a fiebie zá Bogi kazáli chwalić *BielKron* 5; wybierz męże mądre/ boiáce fie Bogá/ prawdę miľuiáce/ á coby ľákomřtwem gárdzili *BielKron* 32; A áby ieden drugim nie gárdził/ to iefť pan vbogim/ a vbogi pánu nie był zazdrościw *BielKron* 99, 17, 32, 64v, 82, 113v (16); Exosus, active dicitur, qui odio habet, Ten który kim gárdży/ Nie towárzyski/ nielucki *Mącz* 111c; Prae se caetoros contemnit, Wřizľtki mimo fie puľczza/ gárdzi wfźemi. *Mącz* 316c; Superbas aures habere, Gárdzić czym/ nie chćieć sľucháć. *Mącz* 433d, 119b [3 r.], c, 223d, 259d, 345a (14); *OrzQuin* Hv, K2 *marg* [2 r.], K2v [3 r.], L2v, X4v; Proć B; *SarnUzn* E2, F7v; *SienLekAndr* a2v; *LeovPrzep* b2v, b3, F2v; także wfzeláką pomocą/ y rátkiem gárdząc/ dáć gárľo přędziuchno muľiáľá, *GórnDworz*, Bb2, K8v, Z2v, Kk4v; Pomniřz iefłczće ná to/ [...] iż on nigdy grzelźniki á vpáďľemi ludźmi nie gárdził *RejPos* 147v; iż on [Bóg] nigdy nie gárdzi żadnym/ ář im kto pirwey wzgárdzi *RejPos* 335v, 1, 24v, 36v, 82, 144 (36); *BialKat* 381v; *BielSat* C; Profzę prze Bog ábyś mi wfzytkiego przebaczył/ A vbogim domem mym iuż gárdzić nie raczył. *HistLan* C4, A2; bo się to niegodzi y rzecz iefť bárzo nieprzyřtoyna/ fľowy Pána Chriftuľowymi gárdżic/ áľbo ich sľucháć niedbáľe. *KuczKat* 300,

290, 309, 360; áno choćci kęs w oczy pochlebiuá á odźiedzzy wzyficy fie ímieiá/ wzyficy o tobie ízepcá/ wzyficy tobá choć nie w oczy gárdzá/ á ty niedbas kiloby kilko węfátich chłopow z liśimi kolnierzmi przed tobá ítało *RejZwierc* 69v, 69, 139, 147 [2 r.], 258v; *WujJud* 30 [2 r.], 33 *marg*, L13v; A wżákże Swiętych áni háńbimi/ áni gárdzimy imi/ gdyż ie znamy być żywemi członkami Kryftulá Páná *WujJudConf* 59, 30 [2 r.], 215, 259v; *RejPosRozpr* b3 [3 r.], h3v [2 r.], h4 [2 r.], cv, c3, c4; *RejPos Wstaw* 21y [2 r.], [21²], 22 [3 r.], [41²] [3 r.], 42 [2 r.]; Oto widzifz ná oko/ íáko fie íęzyki młzczá krzywdy fwey nád temi co nimi gárdzá/ á bez nich do tłumáczenia pílmá swiętego przyftępiuá. *BudBib* b2, h4, h4v, c, 2. *Par* 36/16, *Iob* 31/13 (13); Szaty y máietności rozumu nie dáia/ V tych fie też nie leże co w Zamkách fiadáia. Nie gardzmyfz iuz powieściá y brátá ízárego/ Pozytetznieyfzác tzáfem nizli bláwatnego. *WierKróc* A4v, B; *BiałKaz* 14; *BudNT* 1. *Tim* 4/12; Ponieważ to przedfię w cále zoftawá/ iz swiętfka zwierzchność od Bogá poftánowioná bywa: á tą zwierzchnośćiá wierni gárdzić nie máia/ áni fie íey íprzeciwiác *CzechRozm* 25lv, 78, 114v, 131v, 211 [2 r.], 246 (14); *PapPan* B2; *KarnNap* A2v; Niemoże ten /ktory gárdzi Bogiem y ludźmi/ áni vcźciwości/ áni prawdziwego Rzeczypośpolitey pożytku obáczyć. *ModrzBaz* 28; á tedy lámá twoiá cnotá niedopusćić pyfznić fię z twoich y z oycowfkich ípraw/ ábo też y drugiem/ ktorziby tobie nierowni byli/ gárdzić. Bo gárdzić kim dla tego iz fię nieurodził śláhcicem/ á co ínfzego íeft/ íedno Bogá íprawcę rodzenia milczkiem ítrofowác *ModrzBaz* 57; wżákże ponieważ y my lámí niemożemy być od káżdey wády prózni/ przeto słuźnie mamy drugich litowác/ á nimi niegárdzić: chyhá byfmy chćieli/ żeby też námi gárdzono *ModrzBaz* 58, 4, 28v, 56v, 58, 58v (16); Zá tym bądź zdrow á íáfkaw Czytelniku/ á pracámi ludzi vczonych/ mądrych a zwáfzczá fwoich pomni nie gardzić. *ModrzBazBud* ¶ 6v, ¶5; *SkarJedn* 45 [2 r.], 287 [2 r.], 325, 375; Do ćiebie/ ktory prósbámi lndzkiemi Nie gárdzifz/ przydá wzyficy/ co po źiemí Okrągłey chodzą *KochPs* 92, 32, 121, 152, 180, 185; ćiátem y íego márnymi przypráwy gárdzić tym wícey poczęlá *SkarŻyw* 13; z młodości swiátem y íego rofkofzámí márnymi gárdzić [...] poczęlá *SkarŻyw* 192; Obacźże Pietrze [...] w íákíey ítrażey Bożey cí íá ktorzy íami íobá gárdzić vmieia. *SkarŻyw* 212; piéniedzmi y máietnościá gárdził/ ku potrzebie tylko íey vżywáiąc. *SkarŻyw* 328; Ermigildus młodzienc/ gárdzác swieckim kroleřtwem: chętlíwie niebieskiego ízukáł *SkarŻyw* 368; á ía fię ćiebie nieboiác/ przegrofkámi twemi gárdzę/ y báłwany tve mam íobie zá íeden gnoy *SkarŻyw* 566; Vcźcie fię bráćia doczeńnemi dobry gárdzić: cźci swieckey zánic niemieć *SkarŻyw* 589, 30, 68, 82 [2 r.], 92, 99 (57); *KochTr* 25; Lecz íeřliby tym gárdzić chćiał X. K. iz nie íego ordy kátholik był Kálwin: onož ma Papiřtę tęgiego Fráncífzká Watáblá *CzechEp* 157, 34, 56, 58 [2 r.], 59, 74 *marg* (13); *CzechEpPORz* **v; *NiemObr* 27, 45 [3 r.], 68, 88, 94; Niegardzćie y wy tym/ co dom vbogi niešie *KochFr* 99; *KochPhaen* 5; *KochWz* 139; *KochMRot* B3v; *ReszPrz* 108 [2 r.]; *WisznTr* 23; Przypátrż fie íedno dobrze íáko poczynáia [mężowie] [...] Domá ftęka/ niemoże/ ále indzie íkoczy: Swá gárdzi/ á ná cudzá cźárt rozedrze oczy. *BielSjem* 7; *KochPieś* 4, 10; *KochSob* 59; Nie gárdzifz tą nálfzá ofiára/ gdy ćię wzywamy z práwá wiára/ okáźże íáfkę nálfz PAnie *ArtKanc* M, L2, M17, N12; *BielRozm* 16; *KochWr* 29, 34; *ZawJeřt* 40; *Calep* 377a; *GostGosp* 1; *KochPij* C4v; Y czemuż mná ták gárzifz/ Boże wízem władný? Przecź oblicze odwracałz/ w lutości íłynący? *GrabowSet* F, B, F4, G2v [2 r.], P2, P2v, S3, T2; wżák to nie nowiná wálfzey kró: M. Pánu ták mądrému/ tym niegárdzić/ cokolwiek fie mówi od tych ktorym ídzie o gárdło/ y o wolność *OrzJan* 78, 8, 78; day nam to/ ábyfmy

z iego [św. *Eranciszka*] nálládowania/ świeckimi rzeczami gárdzili/ á z vczestnictwá niebiefkich dárow wiecznie fię wefelili. *LatHar* 451; EY nie ráczże/ wńzechmogący Boże/ gárdzić ludem twoim/ do ciebie w vtrapieniu wołáiącym *LatHar* 624, 95, 120 [2 r.], 132, 152, 218(11); *KotakSzczęśl* C2v; Gárdzić práwymi sługámi Bożymi y wiernymi káznodzieymi: ábo niechćieć przyiác opowiedziáne y doznáne y prawdy/ ieft grzech śmiertelny *WujNT* 43; Ktoć was słuha/ mnie słuha: á kto wámi gárdzi/ mná gárdzi. A kto mná gárdzi/ gárdzi onym który mię połał. *WujNT Luc* 10/16 [*przekład tego samego tekstu KromRozm I* 13v, O2 [2 r.], *KromRozm II* f4v [2 r.], g4, x, *KromRozm III* C3 [2 r.], F4, *KrowObr* 118v, *WujJud* 30, *WujJudConf* 30, *RejPosRozpr* b3, h4, *RejPosWstaw* 22, *SkarJedn* 45, *CzechEp* [403], *ReszPrz* 108, *WujNT* 236, 461, *Zzzzzv*, *SkarKaz* 118a]; Zali domow nie maćie do iedzenia y pićia? ábo kościołem Bożym gárdzicie *WujNT* 1.*Cor* 11/22, A7v, 34, 51, 129, 155 (38); A przedfię tymi pośrzedkami nie gardźmy/ ktore nam są od Kościoła náznáczone/ ábychmy po śmierci w Czyśćcu zábawieni być mogli. Iáko pofty/ Iálmuzny/ modlitwy *WysKaz* 39, 12 [2 r.], 47; *SarnStat* 172, 1273; *SiebRozmysl* C2v, F4v, [M2]; Oni pierwfzych Oycow ś. co byli przed nimi/ wykładáli pińmá ś. iáko perły zbieráli/ y podánia ich vftnego dochowáli/ á ty wżytкими gárdziłz. *SkarKaz* 43b; Ták y my podłemi ludźmi w szpitalách/ w szkółách/ w kłástorách/ we wsiách y kmiecych domkách/ nie gardźmy. *SkarKaz* 84a; Zaden nigdy szczyerze pokutuiący poftem nie gárdził/ ále im sokie smutku dla Pána Bogá przyczyniał. *SkarKaz* 120b; bo ofiary y modlitwy od nas nie przyimie P. Bog/ y wzgárdzi służbá nászá/ iefli my przyiáźniá bliźniego gárdzim/ á z nim fię nie pojednamy. *SkarKaz* 316a; nád vmárłym plácz [...]. y wedle rozśádku y baczenia Pokryi ciáło iego/ á nie gardź pogrzebem iego. *SkarKaz* 386a, 38b, 41b, 42b [3 r.], 43b, 44a (51); Teraz coć powiém/ niegardz tym/ słowá są wieczné/ Iedno chćiey sam przyftápic/ á twé vcho wdźięczné Poday do słowá mégo. *GoslCast* 57; Ták y w Rzeczypóspolitey wyższe stany niech mieyfkami y kmiecymi nie gárdzą. *SkarKazSej* 677a, 665a, 674a, 677a [2 r.], 686h, 700h; Ty fię dzierz tych sów/ co ie w miefzek kładá Nie gardź mą rádá. *KlonFlis* H2; *KlonWor ded* **2; *PudlDydo* A3; *ZbylPrzyg kt*; *SzarzRyt* B3.

gardzić kogo, co a. kim, czym (5): Nie modlić fię naboźnie/ gardzić sacramenti á nie poziwać ich tak/ iako pan Chrístus vftawił y poziwać rofkazal. *SeklKat* G2v; *BibRadz Os* 12 arg; *BielKron* 169, 179v; Tákifz grzech ma kto krolá y vrzędu nie słuha/ y mándaty iego gárdzi. *SkarKazSej* 698a.

cum inf (1): ále iz bogowie są niefmiertelni/ s fmiertelnemi obcowác gárdzą *HistAl* C5v.

W przeciwstawieniach: »gardzić ... wielbić (3), czcić (2), dufać, lutować się, wychwalać, wynosić« (9): *PatKaz I* 16; *KrowObr* 163v; Ktory gárdzi bliźnim swym/ grzełfy: á ktoryfie lutuie nád vbogim/ błogosłáwiony będzie [*Qui despicit proximum suum peccat, qui autem miseretur pauperis beatus erit*]. *Leop Prov* 14/21; Athenianie iáko pirwey gárdzili iego młodoćiá/ ták iá potym wychwaláli *BielKron* 123v; nie może to inák być/ ná iednym przeftác muśifz/ álbo gárdząc Papieżem/ y Królem Polfkim gárdzić: álbo wielbiąc Królá Polfkiégo/ y Papieżá Rzymfkiégo przy nim wielbić *OrzQuin* K2v; Głupftwo to ieft mowá iedney kráiny gardzić/ á drugiey sówká pod niebiofa wynosić/ czemu nie wńzech rádśzey ziem nászych sów wżywamy/ gdyby iácy nie nazbyt grube były? *BudBib* c; Iáko rodzice czćim/ ták gdy Przyidzie kroleftwo Boże opowiádác/ bez niezboźności iemi gárdziem. *SkarKaz* 44a; Tę wádę nátráca Ewángeliftá/ gdy mowi: iz Pan IEZVS przymawiał tym/ ktorzy sokie dufáli/ a innemi gárdzili. *SkarKaz* 352lb.

W charakterystycznych połączeniach: *gárdzić apostołmi, biskupami, bliźnim* (4), *bogactwami* (3), *Bogiem* (15), *bogami obcymi, chelpę, chlubą, Chrystusem* (8), *chrztem* (2), *chucią, ciałem [czyimś]* (6), *cudem, czciami ludzkimi, darami* (6), *dar, dobrami* (2), *dobrodziejstwem* (5), *dobrotliwością, doktormi (świętymi, kościelnymi)* (8), *domem [czyimś]* (2), *domem Pańskim, dostatki świeckimi, drogami Pańskimi, drugimi* (7), *duchownemi, duszą, głosem [czyimś]* (2), *grzesznikami, grzesznym* (4), *imieniem Chrystusowym, inszymi (innymi)* (5), *kapłanem* (3), *kapłaństwem, kaznodziejmi, kościami (świętych)* (2), *kościółem* (6), *krolem* (6), *krolestwem* (2), *krześcijany, lepszymi, ludem* (2), *ludźmi (człowiekiem)* (9), *ludzie, łakomstwem, łaską [czyjś]* (3), *majętnością, małymi (namniejszym)* (3), *małżeństwem* (3), *mandaty, matką* (2), *Matką Bożą, marnością (świata)* (2), *mądrością bożą, mężem* (2), *miarkowaniem, miejscami świętymi, miłosierdziem, miłosnikiem, młodością* (3), *modlitwami (modłami)* (3), *mową* (2), *nauczycielmi, nauką* (4), *nędznym, obiadem, obrazy, ofiarą* (3), *osobą* (3), *panem pwym* (2), *panią, państwem, papieżem* (4), *personą, pieczępami, pieniądźmi* (2), *pismem* (2), *pobożnością* (2), *po(hlebstwa, poddanym, podlejszym (podłym))* (4), *pokorą c2), pokornym, pomocą, posługami, postanowieniem bożym, system, postępkiem, pośrzodkami, powieścią, powołaniem, cracami, prawem, prorocstwem, proroki, prośbą (prośbami)* (7), *proźnościami, przegrozkami, przełożęństwem (przełożonymi)* (5), *przyjaźnią* (4), *przykazaniem, pychą, radą (bożą)* (3), *ratunkiem, rodzicmi, rozkazaniem (Pana, cesarskim)* (4), *rozkoszami* (5), *rozmyśłem, rozsądkiem, rzędem bożym, rzeczami [jakimś]* (10), *sakramentami* (2), *sakramenty, sam sobą, sądami, sercem skruszonym* (2), *sławą* (4), *sławy, słowami [czyimś]* (7), *sługami (Chrystusowymi, Pańskimi)* (6), *służbą* (2), *stadłem małżeńskim, stanem [jakimś]* (4), *staraniem, stołem* (2), *strojami, stworzeniem [jakimś]* (3), *światem* (10), *świętością* (3), *świętym, świętynią, testamentem, trunkiem* (2), *ubiorami* (2), *ubogim* (8), *ubostwem, upominaniem* (4), *uprzejmością, urzędem* (2), *usługowaniem, ustawami (bożymi)* (4), *utrapionym, wczasami, wezwaniem (Pańskim)* (2), *wiarą, wolą Pańską, wszystkim* (2), *wykładami, zabobony ludzkie, zakonem, złością, zwierzchnością (bożą)* (8), *zwyczajem; nie gardzić nikim* (6), *żadnym*.

Przysłowie: Kto gárdzi/ iada chleb twárdy. BierEz P.

Szeregi: »(nie) gardzić, (i, a, ani) brzydzić się« [szyk 5 : 1] (6): GliczKsiąż N5v; Mącz 345a; BiałKaz 14; A ták w[átawicźnie trzebá fię o to ftárác [...] ábyfmy fię ludźmi niebrzydźili/ áni nimi gárdźili [ne homines fastidiamus, ne contemnamus] ModrzBaz 69; Calep 4b, 410a.

»gardzić a (a(1)bo) nie dbać« (4): BielKron 73; RejPosWstaw [41²]; bo ktorzi fię go ftátęcznie dzierzą/ tych Bog wielkimi zaplátami obdarza/ á ktorzi nim gárdzą ábo o nie niedbáią [contemptores]/ tych karze y głodem y morem ModrzBaz 4; SarnStat 172.

»(nie) gardzić, (a, a(1)bo, ani) lekceważyć« [szyk 8 : 3] (11): Co w[ó]zytki lekce waży/ á gárdzi w[ó]zytkiem/ Wzgárdzą go záfię w[ó]zyfcy/ á w[ó]zák o tym wiemy. RejWiz 168v; RejPos 200; RejZwierc 139; RejPosRozpr b3; CzechRozm 260v; ModrzBaz 58; SkarJedn 287; CzechEp 74 marg; NiemObr 45; Despicio – Z gori patrze, podfzie patrze. Gardzę, lekce łobie waze. Calep 312b; WujNT 817.

»gardzić, (a, i) nizacz (a. za nic) nie mieć« (7): Oppedo, Ia też záś pierdżę/ Pierdel zá pierdel dáwam. Metaph. Gárdżę/ zá nic nie mam. Mącz 286c; Medium unguem ostendere alicui, proverbium To yeft Gárdzić á nizacz łobie kogo nie mieć/ álbo yáko my mowiemy/ Pálec mu przes fpáry vkázác/ náści kóćik. Mącz 503e, 405c, 411a; RejZwierc 69; więtfzá część żywotá fwego ná pufzczy ftrawił:

ludzkiemi częściami y tym czego świat pragnie gárdząc/ y łobie tego zá nić [!] nie máiąc. *SkarŻyw* 117, 298. [*Ponadto w innym Połączeniu strukturalnym 1 r.*].

»gardzić a (i) odmiatać (a. odmietować)« (2): *RejPos* 241v; á taką wiarę máiąc wżytkie zabobony ludzkiej zmyłłone nabożeństwa/ gárdzić y odmiatać będą *NiemObr* 10.

»(nie) gárdzić, (i, ani) odrzucać« [szyk 4 : 1] (5): Kto tedy odrzuca gárdzi/ y nie chce brąć/ łam łobie będzie winien. *KrowObr* 48; *Mącz* 352d; á o Niebiefkich rzeczách nic thákowego wierzyć nie mamy/ ále iefzcze s tych rzeczy ktore nam kiedy ludzie mądrzy ná świat przyfc powiádáli y powiádáią/ mamy gánić/ gárdzić/ ná łtronę odrzucác *LeovPrzep* a3v; *CzechRozm* 99, 249. [*Ponadto w innych połączeniach strukturalnych 2 r.*].

»gardzić a poniżyć« (1): Y to Phárużowi nie pomogło/ iż drugim gárdził grzełnym/ á w łercu go łwoim poniżył *SkarKaz* 352b.

»(nie) przyjmować a (ale) (nie) gardzić« [szyk 2 : 1] (3) : *RejPos* 167v, 219 *marg*; Drugi raz ie połłał/ profząc áby to od niego przyiął/ á niegárdził. *SkarŻyw* 462. [*Ponadto w innych połączeniach strukturalnych 6 r.*].

»szydzić i (a) gardzić« (2): *RejPos* 293; Ale (oni) łyzdili z posłow Bożych y gárdzili słowy iego [*et subsannabant nuncios Dei, et vilipendebant verba eius*] *BudBib* 2.Par 36/16.

»gardzić, (i) mało (a. nic nie) ważyć« (3): Teraz temi czály łwyát łie záchwyał y ludzye o náuki ktore ludzki żywot práwye ná nogi łtáwyáya/ dbác nyechcą/ y owłłsem gárdzą/ zá máło ich łobye ważą *GliczKsiąż* 13; y dla tego drugiemii gárdzą/ y mniey ich łobie ważą [*alios contemnunt minorisue aestimant*]/ rozumiejąc ie łobie być nierownemi. *ModrzBaz* 56v; *Calep* 312b.

»(nie) gardzić a (i, ani) wynosić się« [szyk 2 : 1] (3): Nic tobie od Bogá nieieft dano w ten łpołob/ ábyś łię ztąd wynosić miał/ á drugimii gárdził álbo lekce ważył [*ut efferaris animo aliosque contemnas aut parui ducas*], *ModrzBaz* 58; *CzechEp* 56, 74.

Synonimy: »lekce ważyć«, odmiatać, odrzucać.

Formacje współrdzenne: pogardzić, wzgardzić, zgardzić; pogardzać, wzgardzać, zgardzać; hardzieć, zhardzieć.

Cf **GARDZĄCY, GARDZENIE**